

การศึกษาสภาพการอ่านของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

A Study of the Reading Condition of People in Bangkok Metropolis

นิธิพัฒน์ เมฆจร* และคณะ**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิจัยสภาพการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอ่าน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการส่งเสริมการอ่าน จำนวน 1,639 คน จำแนกเป็น นักเรียนนักศึกษา 672 คน ผู้ปกครองนักเรียน 124 ครูและบุคลากรทางการศึกษา และบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน 423 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 420 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอ่าน แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สภาพการอ่านและแนวทางส่งเสริมการอ่าน และแบบสัมภาษณ์สหนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพการอ่านและแนวทางส่งเสริมการอ่าน ข้อมูลการวิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือร้อยละ 36 นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาอ่านหนังสือเพื่อการเรียน 30 นาทีต่อวัน ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อ่านหนังสือทุกวัน ประเภทหนังสือที่อ่านมากที่สุดคือ ข่าว กลุ่มนักเรียนชอบอ่านหนังสือการ์ตูนมากที่สุด ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้านมากที่สุด หนังสือส่วนใหญ่ได้จากการหาซื้อหนังสือที่ตนสนใจมาอ่านเองมากที่สุด ปัญหาและอุปสรรคในการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่คือต้องทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว สำหรับแนวทางในการส่งเสริมการอ่าน จากการสอบถามกลุ่มผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา และบรรณารักษ์ พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นว่าการซื้อหนังสือให้อ่าน การให้แรงเสริมต่างๆ เพื่อการอ่าน การแนะนำการอ่าน และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน และ 2) แนวทางการส่งเสริมการอ่านประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ (1) การส่งเสริมการเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ (2) การส่งเสริมความสามารถในการอ่าน (3) การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและพัฒนาแหล่งการอ่าน (4) การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในการส่งเสริมการอ่าน (5) การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และ (6) การส่งเสริมและสนับสนุนการอ่านด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ โดยผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านประกอบด้วย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ จินดาบุรุษย์ รองศาสตราจารย์ธนรัชต์ ศิริสวัสดิ์ และอาจารย์ ดร. นิรนาท แสนสา อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the reading condition of people in Bangkok Metropolis; and 2) to study the approaches for promotion of reading of people in Bangkok Metropolis.

Three sample groups were employed in this research: group one consisting of 5 reading experts; group two consisting of 1,639 research informants on reading condition and the approaches for reading promotion, classified into 672 students, 124 parents, 423 teachers, educational personnel and public librarians, and 420 people in general; and group three consisting of 10 reading specialists. The employed research instruments were a questionnaire and an interview structure on reading condition and the approaches for promotion of reading, and an interview structure for focus group discussion on reading condition and the approaches for promotion of reading. Research data were analyzed using the frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

Research findings showed that 1) the majority of people in Bangkok Metropolis spent 36 percent of their leisure time on reading; the majority of students spent 30 minutes per day on reading for their study; the majority of people in Bangkok Metropolis read every day; the type of reading materials being read most by the people was the news; students liked to read cartoons most; the majority of people in Bangkok Metropolis read books at home; the majority of books were acquired by purchasing the books that interested them; the problems and obstacles of reading faced by the majority of people in Bangkok Metropolis were that they had to spend their time on working to earn their living and support their families; as for the approaches for promotion of reading obtained from asking the groups of parents, teachers and educational personnel, and librarians, the three groups had opinions that the approaches included buying books for students/children to read, giving reinforcement to promote reading, giving advices on reading, and organizing activities to promote reading; and 2) as for the approaches for promotion of reading, six approaches were recommended: (1) facilitation of access to quality books; (2) promotion of the ability to read; (3) promotion of reading environment and development of reading sources; (4) developing the quality of personnel for promotion of reading; (5) promotion and supports of reading promotion activities; and (6) promotion and supports of reading by public relations via various media; and finally, six groups should play roles in promotion of reading, namely, the parents, teachers and educational personnel, teacher-librarians, librarians of Bangkok public libraries, state agencies, and private agencies.

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

กรุงเทพมหานครตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคนและประเทศชาติ จึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็น “มหานครแห่งการอ่าน” (Bangkok Read for Life) โดยมีเป้าหมายในระยะสั้นเพื่อเสนอชื่อกรุงเทพมหานครเข้าแข่งขันเพื่อคัดเลือกเป็นเมืองหนังสือโลกในปี 2556 และเป้าหมายในระยะยาวเพื่อเสริมสร้างรากฐานวัฒนธรรมการอ่านในกรุงเทพมหานครให้ยั่งยืน เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการแสวงหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว จึงได้จัดโครงการรณรงค์ให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งการอ่าน (Bangkok Read for Life)

ตามที่กรุงเทพมหานครได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองหนังสือโลก ปี 2556 นั้น ทำให้กรุงเทพมหานครและภาคีส่งเสริมการอ่านของกรุงเทพมหานครยังคงมุ่งมั่นพัฒนา ส่งเสริมหนังสือและการอ่าน ดังที่ได้แสดงพันธะสัญญาไว้กับยูเนสโก (UNESCO) ให้มากยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้บรรลุซึ่งแผนงานตามโครงการที่ได้ให้คำมั่นสัญญา และเพื่อสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในสังคมไทยอย่างยั่งยืน กรุงเทพมหานครจึงต้องวางแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นเมืองหนังสือโลกอย่างมีจังหวะก้าว ที่ต่อเนื่องและมั่นคง โดยร่วมกับภาคีส่งเสริมการอ่านทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช มหาวิทยาลัยเปิดที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกลเต็มรูปแบบ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรภาคีในความร่วมมือกับกรุงเทพมหานครในการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญกับการอ่าน ในครั้งนี้ จึงได้ลงนามความร่วมมือในการการศึกษาวิจัย

ข้อมูลการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการสนองตอบและเป็นแนวทางเบื้องต้นในการส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหนังสือโลกในปี 2556 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสนับสนุนโครงการตามพันธกิจยูเนสโก (UNESCO) ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิจัยข้อมูลการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อดำเนินการตามพันธสัญญาที่ให้ไว้กับยูเนสโก (UNESCO)

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษานี้เป็นศึกษาวิจัยข้อมูลการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร เพื่อสนับสนุนโครงการตามพันธกิจยูเนสโก (UNESCO) ของกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. การศึกษานี้เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น
3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาข้อมูลเฉพาะช่วงเวลาระหว่างเดือนสิงหาคม 2555 ถึงเดือนธันวาคม 2555 เท่านั้น

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอ่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพและแนวทางส่งเสริมการอ่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการส่งเสริมการอ่าน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมกลุ่มประชากร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา และบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวนรวมทั้งสิ้น 1,639 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน เป็นผู้ร่วมพิจารณาผลการวิจัยสภาพและแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยข้อมูลการอ่านและแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชน ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอ่าน
2. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สภาพการอ่าน และแนวทางส่งเสริมการอ่าน
3. แบบสัมภาษณ์สนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพ

การอ่าน และแนวทางส่งเสริมการอ่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามต่อไป

2. นำแบบสอบถามสภาพการอ่านและแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ครูผู้สอน บรรณารักษ์ใน โรงเรียน บรรณารักษ์ห้องสมุด

ประชาชน และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. นำแบบสัมภาษณ์สนทนากลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน โดยใช้การสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูล มีลำดับดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ครูผู้สอน บรรณารักษ์ในโรงเรียน บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณสามารถนำมาอภิปรายเป็นข้อสรุปได้ 4 ประเด็นใหญ่ คือ เรื่อง

ของเวลาที่ใช้ในการอ่าน ประเภทและสถานที่ที่ใช้เพื่อการอ่าน วิธีการได้นั่งล้อมาอ่านและอุปสรรคในการอ่าน และ แนวทางในการส่งเสริมการอ่าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 จากผลการศึกษาในเรื่องการใช้เวลาเพื่อการอ่าน โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ ถึงร้อยละ 36 รองลงมาได้แก่การเล่นคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และการดูโทรทัศน์ ตามลำดับ จะมีเพียงกลุ่มนักเรียนที่พบว่า ใช้เวลาว่างไปกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากที่สุด ถึงร้อยละ 33 ซึ่งสอดคล้องกับกระแสสังคมปัจจุบันที่เด็กและเยาวชนมักสนุกสนานเพลิดเพลินและให้ความสำคัญกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากกว่ากิจกรรมประเภทอื่น ซึ่งในกรณีนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องหันมาให้ความสำคัญและส่งเสริมการอ่านให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น โดยอาจส่งเสริมด้วยกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยเป็นกิจกรรมที่มีความเข้าใจเพียงพอที่จะหันเหความสนใจของเด็กและเยาวชนจากสื่อประเภทคอมพิวเตอร์ได้

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการอ่านหนังสือเพื่อการเรียน ประมาณ 30 นาทีต่อวัน แต่ใช้เวลาเพื่อการอ่านหนังสืออื่นตามความสนใจที่ไม่ใช่หนังสือเรียนถึงวันละมากกว่า 1 ชั่วโมง จึงเป็นที่สังเกตได้ว่าถึงแม้นักเรียนจะอ่านหนังสือเรียน แต่ก็ยังให้ความสนใจกับหนังสืออื่นๆ ที่ตนเองสนใจมากกว่า ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นกระบวนการหรือกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนเท่าที่ควร นักเรียนจึงให้ความสำคัญกับหนังสือเรียนน้อยกว่าหนังสือประเภทอื่นในกรณีนี้ ภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน จำเป็นจะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือที่น่าสนใจและเหมาะสมกับนักเรียนทุกระดับชั้น และ

พยายามสอดแทรกสาระประโยชน์ต่างๆ ในหนังสือประเภทอื่นๆ ให้มากขึ้น

ในด้านความถี่ของการอ่าน พบว่า ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อ่านหนังสือทุกวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่อีกมุมหนึ่งพบว่า กลุ่มนักเรียนอ่านหนังสือ 2 - 3 วันต่อครั้ง อาจแสดงให้เห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ การมอบหมายงาน การบ้าน หรือรายงานจำเป็นจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น นโยบายภาครัฐจะต้องรณรงค์ให้สถานศึกษาส่งเสริมการอ่านสำหรับผู้เรียนมากขึ้น

1.2 ประเภทของหนังสือที่ประชาชนกรุงเทพมหานครชอบอ่านมากที่สุด ได้แก่ ข่าว แต่ในทางกลับกัน กลุ่มนักเรียนชอบที่จะอ่านหนังสือการ์ตูนมากที่สุดถึงร้อยละ 21 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมวิชาการ (2541) ที่ศึกษานิสัยและความต้องการในการอ่านของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ส่วนใหญ่อ่านหนังสืออื่นๆ ที่ไม่ใช่หนังสือเรียน โดยหนังสือที่นักเรียนชอบอ่านมากที่สุดคือ หนังสือภาค หนังสือการ์ตูน และหนังสือพิมพ์ แสดงให้เห็นว่าการ์ตูนกับเด็กเป็นของกลุ่มกัน ซึ่งหากเป็นไปได้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตการ์ตูนที่มีเนื้อหาสาระในการส่งเสริมเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับเนื้อหาของของกลุ่มสาระที่นักเรียนเรียน โดยอาจส่งเสริมการใช้หนังสือการ์ตูนที่มีคุณภาพให้นักเรียนได้ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาได้

สำหรับสถานที่ที่ใช้อ่านหนังสือเป็นประจำ พบว่า ประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้านมากที่สุด รองลงมาเป็นห้องสมุด/หอสมุด และห้องเรียน/ที่ทำงาน ตามลำดับ จากผลที่ได้เป็นที่น่าสังเกตว่านอกเหนือจากบ้านแล้ว ประชาชนกรุงเทพมหานครยังนิยมที่จะอ่านหนังสือตามแหล่ง

เรียนรู้ที่สำคัญคือห้องสมุด/หอสมุด ตลอดจนในสถานศึกษาและในที่ทำงาน ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบห้องสมุดต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เช่น ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสื่อต่างๆ ที่ช่วยในการส่งเสริมการอ่านให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งสื่อที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งยังต้องจัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการเข้ามาใช้บริการของผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการที่เป็นบุคคลปกติหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ อาทิ ผู้พิการในด้านต่างๆ เป็นต้น ในส่วนของหน่วยงาน ก็ควรจะจัดแหล่งหรือมุมสำหรับการเรียนรู้ของพนักงานในที่ทำงานเช่นกัน และหากเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพเพียงพออาจทำเป็นห้องสมุดประจำหน่วยงานเลยก็ได้

1.3 วิธีการในการได้นั่งสมาธิมาอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ได้จากการหาซื้อหนังสือที่ตนสนใจมาอ่านเองมากที่สุด ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะต้องกำหนดมาตรการใน 2 เรื่อง คือ 1) ศึกษาและกำหนดมาตรฐานของหนังสือให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกซื้อได้อย่างกว้างขวางและเหมาะสมกับตนเอง 2) หนังสือที่ดีมีคุณภาพหลายประเภท โดยเฉพาะหนังสือเด็กยังมีราคาแพง ภาครัฐจึงมีหน้าที่ที่จะทำอย่างไรก็ได้เพื่อเป็นการลดราคาหนังสือดังกล่าวด้วยมาตรการต่างๆ ที่เหมาะสม

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ตอบว่า เป็นปัญหาเนื่องมาจากภาระที่ต้องทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับเรื่องปากท้องและการครองชีพ จนทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะอ่าน

หนังสือ ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงจำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการอ่านให้มากขึ้นควบคู่ไปกับการส่งเสริมเรื่องปากท้อง โดยรูปแบบการส่งเสริมการอ่านคงมิใช่เพียงการอ่านจากหนังสือ เอกสาร ตำรา เท่านั้น แต่หากหมายรวมถึงการอ่านผ่านมือต่างๆ เท่าที่จะทำได้ด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้กรุงเทพมหานครควรมีการพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการอ่านในหลากหลายรูปแบบ โดยเป็นสื่อที่สามารถสื่อสารสาระประโยชน์ต่างๆ ถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.4 แนวทางการส่งเสริมการอ่าน จากการสอบถามกลุ่มผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา และบรรณารักษ์ ยังให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นว่าควรเป็นการซื้อหนังสือให้อ่านให้แรงเสริมต่างๆ เพื่อการอ่าน เช่น การกล่าวคำชมเมื่อเด็กและเยาวชนอ่านหนังสือ ฯลฯ การแนะนำการอ่าน และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน ตามลำดับ จากข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่า หน้าที่การส่งเสริมการอ่านนั้น เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วน ทั้งในครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และกรุงเทพมหานคร มิใช่ปล่อยให้ เป็นเพียงความรับผิดชอบของสถานศึกษาและครูเท่านั้น หากเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อการบูรณาการการส่งเสริมการอ่านกับทุกภาคส่วนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งหมด

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาอย่างเจาะลึกถึงแนวทางการส่งเสริมการอ่าน ที่ได้กำหนดเป็นบทบาทของทุกภาคส่วน ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งจะได้นำเสนอในการอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถนำมาอภิปรายเป็นข้อสรุปแนวทางการส่งเสริมการอ่านของประชาชนกรุงเทพมหานครได้ 6 แนวทาง คือ

1. การส่งเสริมการเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ
2. การส่งเสริมความสามารถในการอ่าน
3. การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและพัฒนาแหล่งการอ่าน
4. การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในการส่งเสริมการอ่าน
5. การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และ

6. การส่งเสริมและสนับสนุนการอ่านด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ

โดยผลการวิจัยทั้ง 6 แนวทาง ยังได้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) แนวทางการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กและเยาวชน และ 2) แนวทางการส่งเสริมการอ่านสำหรับประชาชน โดยแต่ละแนวทางจะประกอบด้วยบทบาทหน้าที่ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กและเยาวชน

แนวทางที่ 1 การส่งเสริมการเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ผู้ปกครอง** ควรมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการเงินในการซื้อสื่อการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการที่ผู้ปกครองเลือกซื้อให้บุตรหลาน และการให้เงินบุตรหลานไปซื้อด้วยตนเอง

2) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** ควรมีบทบาทในการสอนและฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเลือกรับสารที่อ่าน และแนะนำแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้า ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน โดยกระบวนการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนจากการที่ผู้สอนเป็นผู้ป้อนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียน เป็นการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เหมาะสมที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้า มีการแนะนำหนังสือดีมีคุณภาพให้ผู้เรียนได้อ่าน มีการมอบหมายรายงานต้องระบุให้ผู้เรียนค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย มิใช่การค้นคว้าจาก เว็บไซต์เท่านั้น และควรมีการนำผู้เรียนไปเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

3) **ครูบรรณารักษ์** ควรมีบทบาทในการร่วมมือกับครูกลุ่มสาระในการจัดการเรียนการสอนที่มีการใช้ห้องสมุดเป็นเสมือนห้องเรียน ซึ่งอาจเป็นการนำนักเรียนเข้ามาเรียนเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระต่างๆ พร้อมทั้งมอบหมายงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด ควรร่วมมือกับทางโรงเรียนในการนำนักเรียนเข้ามาช่วยงานในห้องสมุด เช่น ยุวบรรณารักษ์ หรือชมรมห้องสมุดและบรรณารักษ์ ฯลฯ มีการแนะนำหนังสือดีมีคุณภาพให้ผู้เรียนได้อ่าน และควรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการนำหนังสือที่มีคุณภาพประเภทต่างๆ เข้ามานำเสนอในสถานศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เลือกซื้อเก็บไว้ในห้องสมุด

4) **หน่วยงานภาคเอกชน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการผลิตควรหาแนวทางลดต้นทุน เพื่อให้ราคาจำหน่ายหนังสือลดลงได้ เนื่องจากในปัจจุบันหนังสือสำหรับเด็กที่ดีนั้นมีราคาค่อนข้างแพง ควรมีการร่วมมือกับผู้เขียนในการเจรจาเพื่อขอลดค่าลิขสิทธิ์ในการพิมพ์เผยแพร่หนังสือดีมีคุณภาพ และสำนักพิมพ์ต้องผลิต

หนังสือที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความสนใจของเด็กและเยาวชน

แนวทางที่ 2 การส่งเสริมความสามารถในการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ผู้ปกครอง** บทบาทของพ่อแม่ควรอ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์และจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านให้ลูกได้ใกล้ชิดกับหนังสือ สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น รูปแบบการอ่านหนังสือให้ลูกฟังอาจเป็นลักษณะของการเล่านิทาน ดูหนังสือภาพ

2) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการอ่านควบคู่ไปกับการฝึกกระบวนการคิด มิใช่เพียงการอ่านไปเรื่อยๆ อย่างเดียว ครูต้องมีการมอบหมายงานอาจเป็นในลักษณะของการทำรายงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มเติม และครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีเรื่องการอ่านให้ผู้เรียนได้เห็นทั้งในและนอกห้องเรียน

3) **ครูบรรณารักษ์** ต้องร่วมมือกับครูกลุ่มสาระสอนผู้เรียนให้รู้จักการคิด วิเคราะห์ และเลือกรับข้อมูลข่าวสาร

แนวทางที่ 3 การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและพัฒนาแหล่งการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ผู้ปกครอง** ควรมีบทบาทในการส่งเสริมบรรยากาศการอ่านให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่น ชื้อหนังสือให้เป็นของขวัญในวันสำคัญต่างๆ หรือมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการอ่าน สิ่งของแต่ละคนไปอ่านแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สมาชิกในครอบครัวต้องมีเวลาร่วมกันในการอ่านอย่างมีความสุข สนุกสนาน และควรส่งเสริมบรรยากาศการอ่านภายนอกครอบครัว โดย

การพาบุตรหลานไปเที่ยวชมแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ ฯลฯ

2) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** เริ่มจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด โดยต้องสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและด้านบุคลากรอย่างเพียงพอ อีกทั้งควรมีความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู บรรณารักษ์ ฝ่ายอาคาร ฯลฯ ในการจัดทำมุมการอ่านในบริเวณโรงเรียน เช่น ภายในโรงอาหาร ห้องพยาบาล ฯลฯ

3) **ครูบรรณารักษ์** จะต้องจัดบรรยากาศของห้องสมุดให้เอื้ออำนวยต่อการเข้ามาใช้บริการของผู้เรียน จัดเตรียมหนังสือไว้ตามความต้องการของผู้ใช้ทั้งสำหรับผู้เรียนและครูผู้สอน โดยอาจจัดเป็นกลุ่มหรือห้องหนังสือยืมสอน ห้องสมุดสำหรับกลุ่มสาระ ฯลฯ และต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อผู้เรียนลักษณะพิเศษ

4) **บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร** ควรมีจัดตกแต่งห้องสมุดทั้งหมด ในเรื่องรูปแบบตัวอาคารและสภาพภายใน ให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีสถานที่ให้บริการที่เหมาะสมกับช่วงวัยและกลุ่มผู้รับบริการ เช่น มุมเด็กและเยาวชน หรือผู้รับบริการลักษณะพิเศษ

5) **หน่วยงานภาครัฐ** ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุนแหล่งการอ่านในสถานศึกษา

6) **หน่วยงานภาคเอกชน** ควรเข้าไปมีส่วนร่วมจัดตั้งและพัฒนาสิ่งแวดล้อมและแหล่งการอ่านสำหรับเด็กและเยาวชน

แนวทางที่ 4 การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในการส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูและครูบรรณารักษ์ได้มี

โอกาสพัฒนาตนเองในเรื่องเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การศึกษาต่อในด้านที่เกี่ยวข้องหรือ การฝึกอบรมต่างๆ

2) **ครูบรรณารักษ์** ต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการศึกษาคือหรือเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

3) **บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร** ต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการศึกษาคือหรือเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

4) **หน่วยงานภาครัฐ** ต้องให้การส่งเสริมศักยภาพของบรรณารักษ์โดยการจัดอบรมหรือส่งเสริมด้านการศึกษาคือ ผู้บริหารระดับสูงต้องสนับสนุนในเรื่องตำแหน่งและความก้าวหน้าของครูบรรณารักษ์ โดยอาจกำหนดเป็นนโยบายภาครัฐ ในการกำหนดอัตราครูบรรณารักษ์เพิ่ม และการความก้าวหน้าในตำแหน่งระดับต่างๆ

5) **หน่วยงานภาคเอกชน** ต้องให้การส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้มีบทบาทในการส่งเสริมการอ่าน โดยประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน และบุคลากรทุกภาคส่วนของชุมชน

แนวทางที่ 5 การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ผู้ปกครอง** ควรส่งเสริมบรรยากาศการอ่านในบ้าน เช่น การจัดมุมอ่านหนังสือ จัดช่วงเวลาเพื่อการอ่านหนังสือร่วมกัน สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่อ่าน ฯลฯ และการพาบุตรหลานไปที่ชมรมแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ ฯลฯ

2) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** ควรร่วมกับโรงเรียนและผู้บริหารจัดทำนโยบายที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น นโยบาย “วางทุกงานอ่านทุกวัน” ฯลฯ ปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอนจากการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง

เป็นการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยผู้สอนต้องร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการอ่านให้กับผู้เรียน และจัดชุมนุมหรือชมรมภายในสถานศึกษา เช่น ชมรมรักการอ่าน ฯลฯ

3) **ครูบรรณารักษ์** ควรมีประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการนำหนังสือประเภทต่างๆ เข้ามานำเสนอในสถานศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เลือกซื้อเก็บไว้ในห้องสมุด ควรมีการร่วมมือกับทุกภาคส่วนในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน เช่น การแข่งขัน ประกวดการอ่านชิงรางวัล ฯลฯ และครูบรรณารักษ์ต้องประสานกับครูกลุ่มสาระเรื่องแหล่งทรัพยากรทางการเรียนเรียนรู้ เพื่อที่ครูบรรณารักษ์จะได้เสาะแสวงหาทรัพยากรตามศาสตร์ของกลุ่มสาระต่างๆ มาไว้บริการในห้องสมุด

4) **บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร** ต้องร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนโดยการทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน เช่น จัดงานร่วมกันในวันสำคัญต่างๆ ฯลฯ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ที่สามารถดึงดูดความสนใจผู้รับบริการทั้งในและนอกสถานศึกษา เช่น การแข่งขันการประกวดเกี่ยวกับการอ่าน ฯลฯ

5) **หน่วยงานภาครัฐ** ควรร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ เช่น 1) โครงการแจกหนังสือฟรี 2) โครงการหนังสือมือสอง 3) แจกคู่มือให้ผู้เรียนไปเลือกซื้อหนังสืออ่านเอง 4) จัดทำรายการหนังสือ 100 เล่มที่นักเรียนต้องอ่าน โดยอาจพิมพ์หนังสือดังกล่าวแจกจ่ายตามห้องสมุด

6) **หน่วยงานภาคเอกชน** อาจเป็นการมอบหนังสือเป็นรางวัลเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น วันครบรอบวันสำคัญต่างๆ ทั้งวันสำคัญของประเทศ และวันสำคัญประจำของหน่วยงาน และหน่วยงานภาคเอกชนที่มีความ

พร้อมต้องให้การสนับสนุนภาครัฐในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการอ่าน ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

แนวทางที่ 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการอ่านด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** ควรมีประชาสัมพันธ์เพื่อการส่งเสริมการอ่านผ่านสื่อต่างๆ ภายในสถานศึกษา เช่น สื่อสังคมออนไลน์ อินทราเน็ต หรือเสียงตามสาย เป็นต้น

2) **หน่วยงานภาครัฐ** ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมการอ่านผ่านสื่อของรัฐประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ โดยรัฐอาจกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคลากรด้านสื่อต่างๆ เช่น ผู้ประกาศข่าว ฯลฯ ในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เรื่องของการอ่าน

3) **หน่วยงานภาคเอกชน** ควรให้การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ในองค์กร เช่น สื่อออนไลน์ ฯลฯ รณรงค์โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน โดยใช้ตัวแบบทางสังคมต่างๆ เช่น ศิลปิน ดารานักกร้อง นักการเมือง ฯลฯ และสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ต้องมีการกำหนดรายการที่ส่งเสริมการอ่านบรรจุไว้ในผังรายการของตน โดยช่วงเวลาออกอากาศรายการดังกล่าวต้องเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มด้วย

ส่วนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการอ่านสำหรับประชาชน

แนวทางที่ 1 การส่งเสริมการเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **ครูและบุคลากรทางการศึกษา** ควรให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการส่งเสริมการอ่านแก่บุตรหลาน

2) **ครูบรรณารักษ์** ควรให้บริการประชาชนในชุมชนโดยเปิดให้เข้าใช้บริการห้องสมุดของสถานศึกษา ทั้งในและนอกช่วงเวลาราชการ

3) **หน่วยงานภาครัฐ** ควรมีการกำหนดให้สถานพยาบาลทุกแห่ง มอบหนังสือสำหรับเด็กเป็นลักษณะของขวัญสำหรับคุณแม่ที่ตั้งครรภ์และคุณแม่ที่เพิ่งคลอดลูก โดยอาจทำหนังสือเด็กบรรจุอยู่ในตระกร้าของขวัญ ฯลฯ รัฐอาจมีนโยบายลดภาระค่าใช้จ่ายของหน่วยงานภาคการผลิตหนังสือต่างๆ เช่น นโยบายด้านภาษี หรือค่าวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือคุณภาพ ฯลฯ ควรมีเปิดโอกาสให้บริษัทหรือสำนักพิมพ์ต่างๆ ได้มีโอกาสเข้ามาแข่งขันหรือประมูลอย่างกว้างขวาง เพื่อนำหนังสือดีมีคุณภาพเข้ามาบรรจุไว้ในห้องสมุด อาจจัดให้มีโครงการ City Library หรือจัดให้มีนโยบาย “หนึ่งเมืองหนึ่งหนังสือ” (One book one city) หรือหนึ่งเขตให้ประชาชนในเขตนั้นอ่านหนังสือหนึ่งเล่ม และให้มีการนำเนื้อหาสาระของหนังสือนั้นๆ มาเสวนากันในแวดวงต่างๆ และจัดให้มีมุมหนังสือตามหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีประชาชนมาใช้บริการ เช่น สถานีรถไฟฟ้า สถานีขนส่งต่างๆ สำนักงานเขต ฯลฯ

4) **หน่วยงานภาคเอกชน** ภาคการผลิตควรวางแนวทางลดต้นทุน เพื่อให้ราคาจำหน่ายหนังสือลดลงได้ และสำนักพิมพ์ต้องผลิตหนังสือที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความสนใจของประชาชน

แนวทางที่ 2 การส่งเสริมความสามารถในการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) **หน่วยงานภาครัฐ** รณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนรู้เท่าทันข้อมูลสารสนเทศต่างๆ (Information Literacy) เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนและเยาวชนถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกต้องโดยสื่อต่างๆ ได้โดยง่าย และควรกำหนดเป็นนโยบายภาครัฐในการ

ส่งเสริมการอ่าน เช่น กำหนดให้การอ่านเป็นเรื่องที่ต้องบังคับ มิใช่เป็นเพียงทางเลือก กำหนดเป็นวาระแห่งชาติให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการอ่าน ฯลฯ

2) หน่วยงานภาคเอกชน สมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการอ่านควรมีการศึกษาวิจัยถึงประเภทของหนังสือที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละวัย และเสนอแนะรายชื่อหนังสือที่น่าอ่านสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย

แนวทางที่ 3 แนวทางการส่งเสริมสภาพแวดล้อมและพัฒนาแหล่งการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร ต้องจัดตกแต่งห้องสมุดประชาชนทั้งหมด ในเรื่องรูปแบบตัวอาคาร และสภาพภายใน ให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีสถานที่ให้บริการที่เหมาะสมกับช่วงวัยผู้รับบริการ มุมผู้ใหญ่ มุมผู้สูงอายุ มุมประชาชนทั่วไป หรือมุมสำหรับผู้รับบริการที่มีความต้องการพิเศษ

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนการดำเนินการห้องสมุดทุกระดับทุกประเภทอย่างเต็มที่ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร ฯลฯ เพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งการอ่านเพิ่มจำนวนห้องสมุดประชาชน เพื่อความสะดวกของประชาชนในการเข้าถึงหนังสือ

3) หน่วยงานภาคเอกชน ควรเข้าไปมีส่วนร่วมจัดตั้งและพัฒนาสิ่งแวดลอมและแหล่งการอ่านสำหรับประชาชน โดยประสานงานกับหน่วยงานที่มีความพร้อมและความต้องการด้านการอ่าน และควรส่งเสริมการจัดมุมหนังสือในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นลักษณะมุมย่อยๆ หรือในรูปแบบห้องสมุดประจำหน่วยงาน

แนวทางที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในการส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) หน่วยงานภาครัฐ ต้องให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มอัตราบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น บรรณารักษ์ห้องสมุด ฯลฯ และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยบรรณารักษ์ เนื่องจากบรรณารักษ์ยังมีตำแหน่งและอัตราอยู่น้อย ประชาชนในชุมชนจึงเป็นผู้ที่จะช่วยงานในส่วนนี้ได้มาก

แนวทางที่ 5 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) หน่วยงานภาครัฐ ต้องให้การสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ จัดให้มีบริการในลักษณะห้องสมุดแบบเฉพาะเจาะจง โดยอาจประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีความพร้อม หรือบางส่วนที่เปิดเป็นหอสมุดหรือพิพิธภัณฑ์อยู่แล้ว เช่น ห้องสมุดแพทย์ หอศิลป์ของศิลปินหลายๆ ท่าน เป็นต้น และควรร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ เช่น 1) โครงการแจกหนังสือฟรี 2) โครงการหนังสือมือสอง ฯลฯ

แนวทางที่ 6 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการอ่านด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วยบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

1) บรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและกิจกรรมของบรรณารักษ์ เพราะประชาชนส่วนหนึ่งยังไม่ทราบว่าห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดประชาชนที่ใกล้ที่พักอาศัยของตนอยู่ที่ใด ตลอดจนไม่ทราบถึงกิจกรรมที่

ห้องสมุดจัดขึ้น ทำให้การเข้ามาใช้บริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่ทั่วถึง

2) หน่วยงานภาครัฐ ต้องรณรงค์ส่งเสริมการอ่านผ่านสื่อของรัฐประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ โดยสื่อต่างๆ เหล่านี้ต้องให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด

3) หน่วยงานภาคเอกชน ควรสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ในองค์กร เช่น อินทราเน็ต สื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท ฯลฯ และควรมีการรณรงค์โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน โดยใช้ตัวแบบทางสังคมต่างๆ เช่น ศิลปิน ดารา นักร้อง นักการเมือง ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน ที่ต้องเป็นตัวอย่างที่ถูกต้องและเหมาะสมด้านการอ่านด้วย

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กรุงเทพมหานครควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

1.2 กรุงเทพมหานครควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อการส่งเสริมการอ่านในลักษณะบูรณาการทุกภาคส่วน

1.3 กรุงเทพมหานครควรส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มเป้าหมายทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการอ่านของเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงประเภทของสื่อการอ่านที่เหมาะสมกับเด็ก เยาวชน และประชาชนกรุงเทพมหานคร

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามผลและประเมินผลการส่งเสริมการอ่านที่จัดขึ้นสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนกรุงเทพมหานคร

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานคร

3.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ประชาชนทุกระดับรู้จัก เข้าใจ ชูใจ และเห็นความสำคัญของการเข้ามาใช้บริการห้องสมุดกรุงเทพมหานคร โดยใช้สื่อของกรุงเทพมหานครที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น สถานีโทรทัศน์ของกรุงเทพมหานคร (Bangkok City Channel) และ เว็บไซต์ของกรุงเทพมหานคร

3.2 เนื่องจากข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างบรรณารักษ์ห้องสมุดกรุงเทพมหานครควรมีการจัดอบรมบุคลากรผู้ช่วย เพื่อมาช่วยงานด้านบรรณารักษ์ภายในห้องสมุดกรุงเทพมหานคร

3.3 ควรมีการพัฒนาระบบห้องสมุดแบบดิจิทัลเพื่อจัดทำเครือข่ายออนไลน์ระหว่างห้องสมุดของกรุงเทพมหานครและห้องสมุดภาครัฐและเอกชนอื่น และให้บริการประชาชนทั่วไปด้วยระบบออนไลน์

3.4 ควรเพิ่มการให้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ในรูปแบบอื่นๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับบริการในชุมชนให้มากขึ้น

3.5 ควรมีการสำรวจความสนใจและความต้องการของประชาชนในเขตที่รับผิดชอบ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการดังกล่าว

3.6 ควรมีการจัดสภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์
ต่างๆ ให้เอื้อต่อผู้รับบริการลักษณะพิเศษ เช่น
คอมพิวเตอร์สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ (2541) *สภาพการผลิตและการพัฒนา*

หนังสือสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร กองวิจัย
ทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

_____ (2544) *การศึกษาศาภาพการอ่านของนักเรียน
และการจัดกิจกรรมสำหรับการอ่านในโรงเรียน*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา

_____ (2546) “การรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการ
อ่าน” *สรุปรายงานและเอกสารทางวิชาการ*
กระทรวงศึกษาธิการ ตุลาคม – ธันวาคม
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา

กมลรัตน์ หล้าสูงส์ (2527) *จิตวิทยาสังคม ภาค
วิชาการแนะแนวและสาขาวิชาศึกษาศาสตร์*
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

กัญญาพร นิตยประภา (2534) *การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก*
กรุงเทพฯ หานนคร โอเดียนสตอร์

ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
www.moe.go.th/data_stat/ วันสืบค้น 11
ตุลาคม 2555

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) *การอ่านและการส่งเสริม
การอ่าน* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาบรรณารักษ์
ศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ฉวีลักษณ์ บุญชะภาญจน (2534) *การอ่านและพิจารณา
หนังสือ* กรุงเทพมหานคร สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย

เดิมศักดิ์ คชาวิช (2546) *จิตวิทยาทั่วไป*
กรุงเทพมหานคร ซีเอ็ดยูเคชั่น

ฐาปนีย์ นครพรม (2541) *วัฒนธรรมในการใช้*

ภาษาไทย กรุงเทพมหานคร โอเดียนสตอร์
ถวัลย์ มาศจรัส (2539) *การเขียนหนังสือส่งเสริมการ
อ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม* กรุงเทพมหานคร
บริษัทต้นอ้อแกรมมีจำกัด

นฤมล ดันตสุรเศรษฐ์ และคณะ (2555) *การสังเคราะห์
งานวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช (เอกสารอัด
สำเนา)

เปลื้อง ณ นคร (2538) *ศิลปะแห่งการอ่าน*
กรุงเทพมหานคร เขตโลการ์พิมพ์

พ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530) *สุขภาพจิตเบื้องต้น*
กรุงเทพมหานคร บัณฑิตการพิมพ์

มานิต บุญประเสริฐ (2536) *ยุทธวิธีพัฒนาการอ่าน*
กรุงเทพมหานคร จันทรเกษม

แม่นี่มาส ชวลิต (2544) “การพัฒนาการอ่าน” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย
หน่วยที่ 5 หน้า 230-383 นนทบุรี สาขาวิชา

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช
วภาณี โสมประยูร (2537) *การสอนภาษาไทยระดับ
ประถมศึกษา* กรุงเทพมหานคร

วัฒนชัย วินิจจะกุล (2552) TK FORUM ถอดบทเรียน
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อเสนอนโยบายการ
อ่านจากชุมชนนักปฏิบัติ สำนักงานอุทยานการ
เรียนรู้ กรุงเทพมหานคร

วิโรจน์ เจริญประยูร (2554) *สภาพปัญหาและความ
ต้องการในการอ่านของผู้สูงอายุในจังหวัด
ขอนแก่น* การศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการ
จัดการแหล่งการเรียนรู้ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ศิริลักษณ์ สังฆา (2553) *การออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อ
สร้างนิสัยการอ่าน สำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่
4 – 6* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต

- บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอม
เกล้าธนบุรี
- สมศักดิ์ ศรีมาโนชน์ (2533) *การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2549) *ทฤษฎีและเทคนิคการ
ปรับพฤติกรรม* สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
- สุขุม เฉลยทรัพย์ (2526) *การส่งเสริมการอ่าน* ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยา
ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี
- สุรางค์ ไล่วัดระกูล (2539) *จิตวิทยาการศึกษา*
กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547) “ความรู้เกี่ยวกับการ
อ่าน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่าน
ภาษาไทย* หน่วยที่ 1 หน้าที่ 1 – 76 นนทบุรี
สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- (2554) “กลวิธีเพื่อการเรียนการสอนการอ่าน
ในระดับประถมศึกษา” ใน *ประมวลสาระชุด
วิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทย*
หน่วยที่ 5 หน้า 5-1 ถึง หน้า 5-78 นนทบุรี
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สำนักงานยุทธศาสตร์และประเมินผล (2554) *สถิติ 2554*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและ
ราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) *การสำรวจการอ่าน
หนังสือของประชากร พ.ศ. 2554* ไอดี ออด
ดิจิตอล พรินท์ จำกัด กรุงเทพมหานคร
- เสาวลักษณ์ รัตนิวิษฐ์ (2534) *การพัฒนาการสอน
ภาษาไทยแผนมุงประสบการณ์ภาษาเล่ม 2*
กรุงเทพฯ ประยูรวงศ์ จำกัด
- Alexander, Douglas Graham. (1982) “Dimension of
Reading Attitude of Primary Students,”
Dissertation Abstracts. 44(7) : 124 – A
- Dechant (1982) *The Reaching of Reading*. New
York : Holt Rinehart and Winstor.